

Van, akinek az élete a családban teljesedik ki, van, akié a hivatásában, a művészetben vagy a tudományban – számtalan dolog van a világon, amely érdemes arra, hogy egy életet töltsünk vele. De ha tudjuk is, mi a cél, amit elérni kívánunk, mi az, ami fontos a számunkra, annak elérése vagy megszerzése nem garantálja, hogy életünket boldognak és teljesnek érezzük. Régi kínai átok, hogy „teljesüljön minden kívánságod”, s bizonyára mindnyájan ismerünk embereket, akik elérték, amit egy életen át hajszoltak, s mégsem boldogok, azt mondják, nem olyan, mint amilyennek megálmodták, vagy hiába van meg mindenük, amit kívánhatnak, mégsem tudnak elégedettek lenni.

Ennek oka jelentős részben az, hogy az emberek a külvilágban keresik a boldogságot, holott az belülről fakad: az ember a legnagyobb nyomorúság, legsúlyosabb sorscsapások közepette is lehet boldog, és minden siker, eredmény és bőség ellenére is lehet boldogtalan, attól függően, milyen szemmel tekint a világra. Nincs olyan érték, amely önmagában garantálná a boldog életet, de az értékek azok az alapkövek, amelyekre boldogságunkat építhetjük. Ha értékek nélkül élünk, az életünk nem lehet sem boldog, sem teljes, ha pedig elveszítjük az értékeinket, még messzebb kerülünk attól, amit elérni vágyunk. Ahhoz, hogy megvalósíthassunk valamit abból, amit értékesnek vélünk, hogy megtalálhassuk azt, amire rá akarjuk tenni az életünket, szükségünk van egy értékrendre, márpedig semmi sem nyújthat számunkra olyan biztos értékrendet, mint az, ha mindenkor a belső meggyőződésünket követve cselekszünk.

Számomra ezért is a legfontosabb érték, hogy mindig azt tegyem, amit helyesnek találok. Nem tudhatom, mit hoz számomra a jövő, csak azt, hogy hiába tervezek bármit, nem lehetek bizonyos terveim sikerében: akár a személyes életemben történhet olyan katasztrófa vagy nagy szerencse, amely megváltoztat mindent, amire készültem, akár a történelem folyóján támadhat olyan vihar, amely magával sodor – erre is, arra is végeérhetetlen számú példát láthattunk a múltban. Ha azonban mindig ezen értékek megfelelően cselekszem, s az őszinte meggyőződés vezeti lépteim, bízhatok abban, hogy minden körülmények között megállom a helyem, hű tudok maradni a számomra fontos személyekhez és értékekhez, végül pedig önmagamhoz is. Ez az az érték, amely lehetővé teszi számomra, hogy félelem és bizonytalanság nélkül vágjak neki az életnek, abban a meggyőződésben, hogy az életem értékes és boldog lesz, olyan élet, amelynek végeztével azt mondhatom: érdemes volt élnem e földön.

II. helyezett

DOBOSY ILDIKÓ

Az áldozat értéke

ÉRTÉKMÉRŐK A PÓTOLHATÓSÁG KORÁBAN

Értéke annak van, amit megbecsülünk. Ez minden esetben relatív. Egy tehetős édesapa drága ajándéka átértékelődik, ha csak a gyermekére áldozott időt akarja ezzel helyettesíteni. A víz értéke átértékelődik a sivatagban, az emberi élet átértékelődik statisztikákban, háborúban. Ahhoz, hogy az értéket mégis valamilyen szinten meg tudjuk érteni, bármennyire alá is van vetve relatív természetének és az emberi szubjektivitásnak, meg kell határoznunk egy értékmérő eszközt. Anyagi téren ez a pénz. A pénz nem más, mint összesűrűsödött, materializált idő. Az „idő: pénz” szállóigével mindenki együtt tud érezni, mégis kevesen gondolnak bele, milyen mérhetetlen súly van ezekben a szavakban. A gyémánt pénzben mért árában évmilliók munkája, földtörténeti korok és az anyaföld súlyos teste feszül. Egy hegedűvirtuóz koncertjének jegyárában nemcsak a másfél órás koncert ideje materializálódik papír- vagy digitális pénzzé, hanem évtizedek kitartó elhivatottsága, a szülők áldozatai, marketinges csoportok tucatjai. Ez mind idő. Időbe telik bármilyen anyagi javat előállítani, szolgáltatást igénybe venni, tudást megszerezni.

DOBOSY ILDIKÓ (1992) Budapest

Az időnek rendkívüli szerepe van az értékteremtésben és az érés folyamatában. Ugyanakkor ez a szerep kettős természetű, hiszen míg egyik oldalról nemesít és érlel, másik oldalról oxidál, korrodál, amortizál. Egyszerre növeli és csökkenti az értéket, attól függően, hogy az érték tárgya mennyire időtálló. Amennyiben az idő növeli az értéket, legyen szó borról vagy antik vázáról, kétségtelenül jobban megbecsüljük, relatív értéke nő. Ugyanakkor profit szempontjából semmi sem kifizetődőbb és jövedelmezőbb, mint az újdonság ereje. Az idő vasfoga egyszerre semmisít meg és teremt értéket, az elhasználhatóság nyomán újdonságok sarjadnak. Az idő megsemmisítő ereje tartja mozgásban a piaci gépezetet, ahol futószalagon kapjuk a különböző termékeket, szolgáltatásokat és élményeket. Ez a pótolhatóság kora, fogyasztói társadalmunk alapelve. Amíg ez a felfogás az anyag szintjére korlátozódik, nincsen gond. Ha viszont az emberi értékek és maga az emberi élet is a piaci és egyéb marketinges trendek szerint inflálódik, társadalmunk súlyos válságok elé néz.

Kétségkívül az érték egyik legnagyobb tűzpróbája az idő, mind anyagi, mind szellemi téren. Minél inkább ellen tud állni a mulandóságnak és a változó trendeknek, annál értékesebb, annál inkább diadalmaskodik az abszolút a relatívon. Ugyanakkor az időn kívül van egy másik fontos tényező, amely méri az értéket: a használhatóság, a rendeltetés. Anyagi téren, bár kerülhet rengeteg időbe és energiába, drága alapanyagokba a termék előállítás, ha használhatatlan vagy nincs rá kereslet, értéke a nullával egyenlő. A használhatóság, a rendeltetés nemcsak anyagi szinten rendkívül fontos, szellemi és emberi értékeinket is ez alapján határozzuk meg. Azt tartjuk értéknek, amely saját fejlődésünket elősegíti, életünk minőségét növeli, illetve a köz javára, szolgálatára fordítható. Legyen szó jó kommunikációs készségről, amely fontos pozíciókhoz juttathat bennünket, baráti hálózatról, amely értékes élményeket és a hovatartozás varázsát hordozza magában, vagy tudásról, amely megkülönböztet versenytársainktól. A hasznosság és a rendeltetés elve kétségkívül egyik legmeghatározóbb értékmérőnk, mind anyagi, mind szellemi szinten. Identitásunk, életünk értékét hordozzák magukban.

Az időtállóság és a hasznosság elve után a harmadik, talán legrejtélyesebb értékmérő következik: az eszmei érték. Ha lineárisan mérjük az értéket, akkor minél drágább alapanyagokból készült, minél ellenállóbb az időnek, és minél hasznosabb egy termék, annál értékesebb. Ezzel szemben rossz alapanyagokból készült, elhasznált tárgy is hatalmas értéket hordozhat magában, amennyiben azt Mick Jagger vagy Michael Jackson használta el. A tárgy múltja, története, a köré szövődő mitikus, anyagon túli legenda emeli az égbe a pénzben mért idea árát, az eszmei értéket.

Az időtállóság, a hasznosság és az eszme elve a három tényező, amely értéket teremt, analógiái mind anyagi, mind szellemi szinten fellelhetőek: a mulandóságnak ellenálló gyémánt csillogása és a megpróbáltatásokon és csalódásokon át megőrzött hit és jó kedély, egy életmentő találmány és a köz szolgálatában álló emberi tudás, kreativitás, ambíciók vagy egy történelmi korok alatt megkopott relikvia mágikus eszméje és a méltósággal viselt szenvedés nemesítő értéke. Mind egy töről fakad, mindben benne lappang egy összekötő elem: az áldozat örök érvényű értéke. Áldozat és érték egyazon érme két oldala, mégis fogyasztói társadalmunk száműzi az értékek palettájáról. Modern korunk kárhoztatta a szenvedést, a fájdalmat, a kudarcot, a nehezét, és isteníti a könnyűt, a pótolhatót, a „mert megérdemled” kultuszt. Mindennek ára van, anyagi szinten pénzben, szellemi szinten áldozatban.

Ezzel szemben, ahogyan a mondás is tartja, „a legjobb dolgok ingyen vannak”. Ha az ember megtanulja értékelni a magától értetődő, természetes dolgokat, az kétségkívül mélyen érző, érett lélekre vall: ilyen a létezésben és az életben rejlő időtlen szépség nagyrabecsülése, legyen szó természeti értékeinkről, egy gyönyörű naplementéről vagy egy örökkévalóságig tartó gyönyörű pillanatról. A lét áldása ez, eredendő érték, paradicsomi állapot. Az ember viszont kitaszított ebből az állapotból. Még ha ideig-óráig fel is tud oldódni a lét önmagában tökéletes gyönyörűségében, testi léte az idő igájában van, szellemét eredendő bűne tartja fogva: a tudás és a fejlődés utáni vágy – az ismeretlen vákuumszerű csábítása. Drágább az Édennél a jól végzett munka, a szellemi erőfeszítés és áldozat gyümölcse, minden valódi benső értékünk magja. Olyan gyümölcs ez, amiért érdemes volt kitaszítani a Paradicsomból. Az ember mégis hajlamos elfelejteni ezt. Márquez szavaival élve: „mindenki a hegy csúcsán szeretne élni, nem is sejtve, hogy a valódi boldogság éppen abban rejlik, ahogyan oda feljutunk”.

Írásomat ennek a szellemi hegymászásnak szeretném szentelni, amely számot ad az ember által meghozott áldozatokról és arról a transzmutációról és jellemnemesítésről, amivé ez az áldozat az emberben átalakul: morális értékrendszerrel, emberi tartással, acélos jellemmé. Céлом bemutat-

ni, hogy a lét értelme és a nehézségek, áldozatok között mélyen megbúvó kapcsolat van, mind anyagi, mind szellemi szinten. Így tudunk időtálló értékeket teremteni, őrizni és továbbadni a pótolhatóság korában. A vállalt áldozat a szellemi érés folyamatát képezi, olyan érték, amely létünk elsődleges értelme. A magyar nyelv bölcs tanítómesternek bizonyul, hiszen érés, érték, érvény, értelem mind egy töről fakad.

AZ ANYAG VALUTÁJA – A KÍSÉRTÉS ÉS A MÉRTÉK

Ahhoz, hogy az áldozat természetét mélységeiben meg tudjuk érteni, először a látható, anyagi világból kell kiindulnunk, és itt vizsgálni az árképzés és az értékteremtés mechanizmusát és pszichológiai hatását. Az anyagi világban a tér és az idő kérdéseinek kell alárendelni mindent, ez szükségszerűség. A legtöbb esetben minél időigényesebb az előállítás és minél bonyolultabb a tárolása, szállítása egy terméknek, annál többet ér, hiszen ellenértékként ott van a befektetett idő és energia, a legnagyobb érték és áldozat, amivel egy ember bír. És ezt hűen tükrözi az ár is. Ugyanakkor a piaci árképzés folyamatában van még egy fontos tényező, nem hiába, hogy fogyasztói társadalmunk egyik legtöbbet használt kifejezése az ár-érték arány. Az ár és az érték között tátongó szakadékon megépült egy gyönyörű, impozáns híd, amely bár szemrevaló és a láttatás nagymestere, tartóoszlopai a sötétség homályába vesznek. Ez a híd a marketing, azon belül is a reklámpiar. Ha a tőzsde értékpapírokkal, akkor a reklámpiar az emberi pszichével spekulál. Eszméket ad el, zsigeri ösztönöket csapol le, és az emberi gyarlóságra legalább annyit épít, mint az emberi értékekre.

Anyagi világunkban mindent pénzzé lehet tenni, minden mellé lehet értéket gyártani: önbizalomhiány, szeretetéttség, kapzsiság, irigység. Mind-mind árucikkek, amiket materializált formában is megtalálunk magunk körül, anyaggá sűrűsödve. De vannak láthatatlan, sőt nem létező, fantomárucikkek, akárcsak az elhallgatott szó. Nem kell jól ismerni a joggyakorlatot, hogy tudja az ember, mekkora pénzeket fizetnek az elhallgatott szóért. A becsületszó viszont ingyen van. És nem azért, mert nincs értéke, hanem mert idegen a pénztől, idegen a piactól, nincs az anyagnak olyan valutája vagy olyan aranyfedezete, ami egyensúlyba billenthetné az igazság mérlegét. Ingyen van a jóindulat. Ingyenes az őszinteség. Grátisz a segítőkészség. De ezekre a tulajdonságokra nem lehet kamatot szedni. Nem népszerűsíthetők könnyen, és dopamint sem termelnek olyan mérhetetlen mennyiségben, ami az „itt és most akarom” generációt ki tudná elégíteni – mai szóval nem jövedelmező, vagy csak olyan hosszú távon, amire az ember nem szívesen alapoz befektetést.

A hét főbűnnel önmagunk ellen vétkezünk, mert a gyors kielégülés, az élvhajhászás és a kapzsiság labirintusában mindig a csömör letört szarvú ördöge áll. Talán az mai világunk legnagyobb bűne, hogy gyarlóságainkat materializálta és még jövedelmezővé is tette oly módon, hogy látszatértéket rendelt mellé. A mohóság szelleme építette a Burj Khalifát, neki köszönhetjük, hogy gyűjthetünk Rolls-Royce-ra, a falánkság szelleme találta fel az ízfokozókat, az irigység és a hiúság szelleme lengi körbe a szépségipart, a bujaság szellemétől erednek a vágyfokozók és a lealjasított nőideál, a jóra való restség, vagyis a lustaság szelleme hozta el nekünk a porszívót, a mosógépet, a fogyasztótablettát, a harag szelleme a fegyvert. Pszichénk nukleáris erőművei ezek. Lefordítva mind a szabad akaratot korrumpálják. Mohó az, aki többet akar, mint ami jár. Ugyanígy a falánk. Buja az, aki mindig „azt” akarja. Az irigy a másét akarja. A harag bosszút akar. A hiú önmagát akarja a legjobban. A lusta végeredményt akar munka nélkül. Dopamin-, adrenalin-, szerotonin-, oxitocinlöketek. Századunk torz értékmérői és árképzői.

Ugyanakkor korlátolt és tudatlan dolog lenne ilyen egyoldalúan leírni a főbűnöket, amelyek egyben az emberiség fejlődésének főbb mozgatórugói, hiszen vannak produktív megnyilvánulásai is. Ikarosz mohóságának köszönhetjük, hogy ma át tudjuk repülni a földtekét, és a lustaságnak, hogy nem kell mosóteknőben tisztítanunk a ruháinkat. A marketingnek is vitathatatlan érdemei vannak, amennyiben a hasznos termékek, minőségi szolgáltatások és nemes eszmék értékesítői, hírvivői. Ahogyan érték és áldozat egységet képez, úgy fonódik össze a bűn a morális fejlődéssel. Minden fegyvert és találmányt lehet jó és rossz célra használni. Miért ne szelídíthetné meg az ember a születése óta életére törő halálos főbűnöket, és aknázná ki a bennük rejlő lehetőségeket, kutatná azok okait, és ismerné meg őket, ahelyett hogy a kiszolgáltatásukra törekszik az erre épült szolgáltatói iparral?

Anyagi szinten meg kell tanulnunk feláldozni a pillanatnyi élvezetet, a hús vágyát, a könnyebbik út csábítását. Nem élettágadó aszkézisről, hanem önmérsékletéről és mértékletességről kell az embernek bizonyoságot tennie, hogy a csömört jelentő élvhajzásából és a kényelemszeretetből magához térve felismerje lényének legalapvetőbb szükségletét: a felelősségvállalás és a súly utáni vágyat.

NEHÉZ ÉS KÖNNYŰ – A LÉT SÚLYA

Életem egyik legmeghatározóbb olvasmánya Milan Kundera *A lét elviselhetetlen könnyűsége* című műve. Borzongató érzékletességgel írja le az emberi sors dualista drámáját, amely mindig két ellentétpár között feszül. Művében Parmenidészt, a görög filozófust idézi, amikor az ellentétpárokra hivatkozik, amelyeknek egyik oldala pozitív (fény, lét, meleg, könnyű), a másik pedig negatív (sötétség, nemlét, hideg, nehéz). A legutolsó ellentétpár, a könnyű–nehéz elbírálásánál azonban szembe megy Parmenidész álláspontjával: „melyik a pozitív, a nehéz vagy a könnyű? [...] Csak egy dolog biztos: a nehéz–könnyű ellentét a legtitokzatosabb és legsokértelműbb az összes ellentét közül.”

Mi az, ami könnyű? Hogyan nyilvánul meg a lét súlytalansága? Kundera az „elmúlás pírját” nevezi meg az egyik tényezőként, ami a lét elviselhetetlen könnyűségét okozza, ami a bűnt, a szenvedést a nosztalgia bájával vonja körül. Bár a mulandóság és a halál elengedhetetlen a lét teljességéhez, az anyagelvű gondolkodás ezt könnyen átfordíthatja a „minden mindegy” nihilista veszedelmébe, ahol tetteink, gondolataink, érzelmeink súlytalanok, amelyek sem téren, sem időn nem hagynak lenyomatot. A másik tényező, amely a lét könnyűségét idézi, az a psziché diszfunkciós vonzódása a giccs iránt. Kundera szerint „[a] giccs tagadja vagy kizárja az élet negatív aspektusait, és kielégíti azt a szükségletünket, hogy a megszépítő hazugság tükrébe tekintsünk, és meghatott elégedettséggel rá is ismerjünk magunkra”. A giccs maga a megdermedt élet, hiányzik belőle a lét dinamizmusa. A gravitáció tagadása, elfordítja a fejét a létkerék elengedhetetlen másik feléről. Dicsőíti a szépséget, a tehetséget, az elismerést, de nem vesz tudomást a bennük rejlő áldozatról. Giccs a happy end, ugyanis amikor egy film véget ér, pszichénkben megdermed egy kép a bátor hősről, aki karjában tartja meghódított szerelmét az alkonyi napsütésben. Ott állnak képzeletünkben ezek a panelek a végtelenségig ismétlődve, megdermedve a beteljesülés csúcán. Azt a mentalitást idézi, amely a hegycsúcsra kívánczik és megfélelkezik a mászásról, örök naplementét akar és megfélelkezik az égető déli napról, értéket akar és megfélelkezik az ellenértékről vagy az áldozatról. Milliós iparágak épültek a lét pozitív aspektusaira: szépség, tehetség, csillogás, korunk legjövődélmezőbb értékei. A giccs egyoldalú szemszögéből kétségtelen, hogy értéket képviselnek, de nagy hibát követ el az, aki ez alapján méri egy ember értékét. A szépség legmélyén az elmúlás lüktet, a csillogásban a csömör, a tehetségben pedig ott settenkedik az elszigetelődés és a narcizmus bomlasztó rákfenéje, minden nagyformátumú művész és tehetség kísértője. Magyar nyelvünk bölcsessége újból kiütöközik a *tehetség* szavunkban feszülő feltételes módban: értékke tehető alázattal, önismerettel, szorgalommal. Ezek a valódi értékek kölcsönöznek súlyt a tehetségnek.

És mi a nehéz? Hogyan nyilvánul meg a súly az életben? Kundera szerint „[a] legsúlyosabb teher tehát egyben az élet legnagyobb beteljesülésének a jelképe is. Minél nehezebb a teher, annál közelebb kerül életünk a földhöz, annál valóságosabb és igazabb.” Az áldozat az a teher, ami létünk súlyát képezi, sorsunkat, vállalásunkat értékke nemesíti. Az emberi psziché vágyik a súlyra, még akkor is, ha félelmei és kényelemszeretete a könnyebbik út felé csábítják. Ez a vágy a természetben is megmutatkozik. Amikor az élet még a tengerek méhében volt, vágyott a súlyra, és megnyilvánult a szárazföldön. Az emberi gerinc és koponya is a súly és a nehézségi erő remekművei, a teremtés áldozatos munkája. Egész csontrendszerünk, a terhesség folyamata és maga az érés is súlyhoz kötött. Bár kétségtelen, hogy sok analógiát és átfedést találunk a szellem és az anyag törvénye között, jelentős eltérések is mutatkoznak, legfőképp az áldozat megélése szempontjából. Ez egyben válasz is arra, hogy miért riad vissza materialista társadalmunk a nehézségektől és az áldozattól.

Az anyagot a súly és a nehézség determinálja, az egyensúlyi helyzetéből kibillentett üvegpooharat szédületes gyorsasággal vonzza a Föld gravitációs ereje a megsemmisülésbe. Szellemi szinten viszont a könnyűség az, ami a csömörbe és a megsemmisülésbe csalja az emberi pszichét. Amit anyagi szinten feláldozunk, az megsemmisül vagy legalábbis veszít értékéből, a nemlét szédítő ismeretlenjébe kerül, míg amit szellemi szinten áldozunk fel, nem vész el, általa többek leszünk, be-

lülről épít, értéket teremt. Létünk dualista drámája az anyag és szellem mérlegén billeg, egyensúlyt keresve. Ami az anyagi világban érték, azt a láthatatlan tartományban az áldozat ellensúlyozza. Minden emberi érték mögött az áldozatkészség bújik meg, hol alázat és kitartás formájában, hol őszinte figyelem és példamutatás, hol önkritika és önmérséklet képében. Így tehetünk szert tudásra és képességekre, így ápoljuk baráti kapcsolatainkat és a családuktól örökölt lelki és magatartásbeli értékeket. Végezetül, így alakul ki bennünk a jó kommunikációs készség és az éleslátó emberismeret, amelyek a bölcsesség főbb ismérvei.

A mulandóság fenyegető tükrében és a lét negatív aspektusait kizáró, az élet csillogó felét istenítő giccs vonzásában is emlékeztetnünk kell magunkat arra, hogy bármennyire édes legyen is a munka gyümölcse és szédítő a siker, ez csak a jéghegy csúcsa. A valódi érték mélyen a láthatatlan tartományban honol, lényünk áldozatok útján nemesedett gyújtópontjában.

A SZEMÉLYES GOLGOTA – A SZENVEDÉS ÉRTÉKE

Értékeinknek rendkívül jelentős szerepe van egyéniségünk és identitásunk meghatározásában. Legtöbbször a hasznosság elve alapján értékeljük eredményeinket és értékeinket. Hasznos, ami gyógyít, hasznos, ami pozitív eredménnyel jár, hasznos az, amit örömteli megtapasztalásként írunk jóvá a mulandóság számláján. Azt tekintjük hasznosnak, ami előremutat, a fejlődésről szól, ami a lüktető életet segíti, boldogulásunkat támogatja, a köz javára fordítható. És a hasznoshoz kötjük az értelmet is, az értéket is. A hasznosság nem akar tudomást venni a mulandóságról és a halálról, elfordítja a fejtét a tehetetlenségtől. A hasznos az életbe mutat, az élet mindenek felett álló értékét hirdeti. Éppen ezért a lét egyik legnagyobb misztériuma az önfeláldozás és minden olyan áldozat, amelynek nem születik evilági gyümölcse. Az emberi lény sajátja, hogy szellemével képes az anyag leghatalmasabb törvényét felülírni: az életösztönt. Képes meghalni a másikért, egy eszméért, a hazájáért.

Életem másik meghatározó könyve a Viktor E. Frankl holokauszt-túlélő és pszichiáter munkásságát összefoglaló mű, amelyben a koncentrációs táborok viszontagságait egy teljesen új szemszögből tárgyalja, és bevezet a logoterápia alapjaiba. A logoterápia a *logosz* szóból ered, amelynek jelentése a világot irányító értelem, a Szó, de különböző irányzatok fordítják még szellemi erővel elkövetett tettnek és az Atya önközlésének is. Létünk és lényünk legelemibb magja, és csak ez képes gyógyítani jelen korunk kórképét, a Frankl által egzisztenciális vákuumnak nevezett jelenséget. Az élet és a lét szenvedéseiben reményt veszített és az áldozat értelmetlenségén megcsömörlött emberekkel kezelt és gyógyított az emberiség történelmének legsötétebb óráinak utóregéiseiben. Szembemegy Freud álláspontjával, amely szerint az embert tudat alatti tartalmai és animális ösztönei határozzák meg, mondván, ha több különböző személyiséget kitesznek a kínzó éhségnek, életösztönükben feloldódik jellemük, és állat módjára fognak rárontani a táplálékra. Frankl saját bőrén tapasztalta meg a koncentrációs táborok poklát, ahol az éhség mellett egyéb súlyos megpróbáltatásokon kellett nap mint nap keresztülmennie sorstársaival. Látta, hogy bár kétségtelen, hogy az állatias körülmények sok embertársát lealjasították, viszont még így is maradtak szép számmal olyanok, akik akár az életük árán is megőrizték emberi méltóságukat, morális értékeiket, és segítettek a másikat. Ahogy ő fogalmaz: „A legjobbak közülünk nem élték túl.”

A logoterápiának három alappillére van: az akarat szabadsága, az értelemre való törekvés és az élet értelme. Frankl az emberi szabadságot a következőképp értékeli: „Az embertől mindent el lehet venni, csak egyet nem: azt a végső emberi szabadságjogot, amely szerint eldöntheti, hogyan álljon hozzá az adott körülményekhez.” Az értelemre való törekvés és az élet értelmét pedig gyönyörűen példázza egyik orvos-betegének az esete, aki elvesztette feleségét, és bár szenvedésének okát nem volt módjában megváltoztatni, szemléletére tudott hatni: „Mégkérdeztem tőle: – Mi lett volna, ha nem a felesége, hanem ön halt volna meg előbb? – Azt felelte: – Rettenetes lett volna a feleségem számára. – Erre azt mondtam: – Ezek szerint ettől a felesége megmenekült, de most önnek kell az árát megadni azáltal, hogy gyászolja őt. – Szemvedése így rögtön más értelmet nyert: az áldozathozatal értelmét.”

Az ember eme önmegváltó képessége az áldozatkészség, amellyel a szenvedésből és a veszteségből értéket teremthet. Szerencsés esetben a sok törődésből és figyelemből őszinte emberi kapcsolatok sarjadnak, a befektetett energiából és munkából tudás és anyagi értékek születhetnek. Az önismeret és az önmérséklet folyamatos ébersége a bölcsesség és az acélos jellem értékével aján-

dékozza meg a kitartó embert, a szülés és a gyermeknevelés áldozata pedig egy emberi élet áldását hordozza magában. Ugyanakkor méltósággal kell vállalni a nem evilági gyümölcsöket hordozó áldozatokat is. Előzőleg az értékekben és az eredményekben megbúvó, láthatatlan áldozat képezte a téma tárgyát. Viszont nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat az eseteket sem, amikor csak az áldozatot látjuk, sok esetben eredmény nélkül. Egy édesanya áldozatos munkája, ahogy ágyhoz kötött, fogyatékos gyermekét ápolja, nem fog gyógyulásban végződni. Egy tartással és méltósággal viselt gyógyíthatatlan betegség sem jutalmazza étellel a haldoklót. Az emberek többsége elfordítja a fejét, sajnálkozik és reméli, hogy nem jut hasonló sorsra. Már az *áldozat* szónak is negatív csengése van. Pedig ezektől az emberektől örököljük legnagyobb értékünket: a példát. A példát, hogy annak is van értelme, ami nem hasznos. Azok életének is felbecsülhetetlen értéke van, akik nem tudnak a társadalom hasznos tagjai lenni. Nincs értelmetlen szenvedés és értelmetlen áldozat, mert maga a szenvedés és az áldozat is értéket képvisel.

Saját életem legnagyobb értékének és értelmének is ezt tartom. Én is kaptam példát, a legértékesebb fajtából: önfeláldozásból, emberségből, méltósággal viselt haldoklásból, önzetlen szeretetből. Ezt a példát tartom legértékesebb örökségemnek, belém épült, mozdulataimban, szavaimban, cselekedeteimben tovább él a másik áldozata. Részemről így tudok értéket tulajdonítani és értelmet szentelni az áldozatnak, így adózom a másik emléke előtt. Az áldozatvállalás és az áldozat nagyrabecsülése életem legnagyobb és legmeghatározóbb értékei. Folyton változó világunkban, ahol tudásunkat állandóan meg kell újítani, különben elavul, ahol annyit formálódunk, hogy baráti köteleink átalakulnak, és a családi és vallási hagyományok őrzése is kihívást jelentenek az új kommunikációs trendek kialakulása közepette, nehéz olyan értéket találni, ami időtálló, olyat, ami hosszú távra támpontot nyújt életünkben, akár egész életünkre kihatással van. Véleményem szerint az áldozat örökérvényűségét emberi természetünk adja meg, ami az idők kezdete óta vágyik a súlyra, a nehézségre. Anyagi szinten kiegyenesedett gerincben, szellemi szinten világokat hódító teremtő képzeletben, metafizikai szinten Krisztus keresztjében nyilvánul meg. Ez az elemi vágy, húson és illúzió túlmutató késztetése emeli az áldozatot a mulandóság fölé, időtálló értéké.

Bár írásom célja az volt, hogy bizonyítsam az áldozatkészség időtlen értékét és mindenén átütő erejét, mégsem tekinthetek el világunk szubjektív természetétől. Így indító mondatommal zárnék. Érték az, amit megbecsülünk. Bármilyen nemes legyen is egy érték, ha hiányzik belőlünk a lelki finomság és a szellemi érettség a felismeréséhez. Ahogyan néhány ecsetvonásban és egy vászonban meglátja a többmillió értékűt egy éleslátó műkereskedő, ugyanúgy kell néznünk saját életünk vásznára is: nemes lelkű műértőként tekinteni az élet megpróbáltatásaira, áldozatainkra, bukásainkra, szenvedéseinkre. Bár kívülről kevésbé csillogó értékek, belülről annál inkább fénylenek. Velük együtt teljes a Nagy Mű.

III. helyezett

SZEGEDI ESZTER

Értékek nulla és egy között

Tizenkilenc évesen az ember még kevés dolgot élt meg. Talán a gyerekkorát, az attól való elszakadást és pár kevésbé nagy volumenű eseményt. Már maga a tizenkilencedik életév egy légtüres tér, amelyben lebegnek és egymáshoz szorúlnak az élmények, de különösebben semmilyen sorsfordító pillanat nem következik el. A világ már a tizennyolcadik születésnap után sarkig kinyílik, igazi felnőtt pedig majd csak huszonegy éves kora után válik az emberből. De valaminek addig is lennie kell, senki földje, vasúti sín két állomás között. Talán nem véletlen, hogy nem sokan vállalkoznak olyan dalokat írni, amelyek ezt az életszakaszt dolgozzák fel.